

MELIORACIJOS FONDO IŠSTATYMO PROJEKTO PRISTATYMAS

Vilnius, 2024

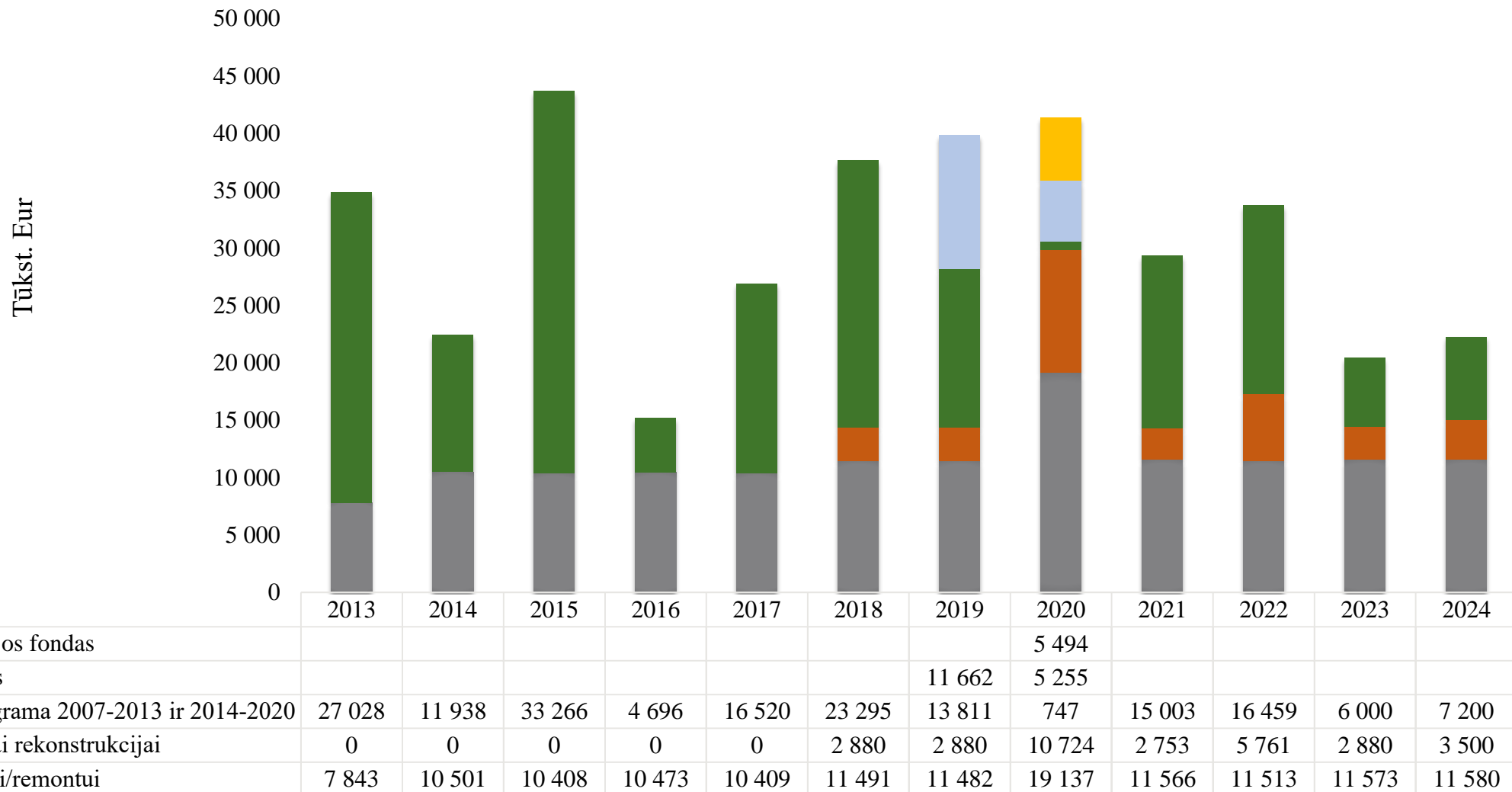
MELIORACIJOS FONDO ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – **MFIP**) RENGIMO EIGA

- 1) **MFIP** parengtas įgyvendinant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 5.9.5 papunktyje numatytą analitinį (N) veiksmą „Įvertinti galimybes steigti melioracijos fondą“;
- 2) Surinkta ir išanalizuota statistinė informacija apie valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos inžinerinių statinių (toliau – MIS) būklę ir lėšų poreikį blogos būklės statiniams rekonstruoti pagal baseinus, pabaseinius ir kadastrines vietas;
- 3) Atlikta valstybės pinigų fondų steigimą reglamentuojančių teisės aktų analizė.

Melioracijos situacija

- Nemelioruotose žemės plotuose žemės ūkio naudmenų derlingumas – **15-30 proc. mažesnis**
- Valstybei nuosavybės teise priklausančių MIS nusidėvėjimas: **75,13 proc. ir kasmet didėja**
- Iš 2,5 mln. ha nusausintų žemių ūkio naudmenų **2,0 mln. ha drenažo yra KRITINĖS būklės**
- Darant prielaidą, kad trūkstant finansavimo, melioracijos sistema veiks ne visu pajėgumu, priklausomai nuo klimatinių sąlygų ir žemės ūkio produkcijos kainų **per artimiausių 20 metų laikotarpį praradimai sudarytų nuo 4,3 iki 8,4 mlrd. Eur** už negautą žemės ūkio produkciją

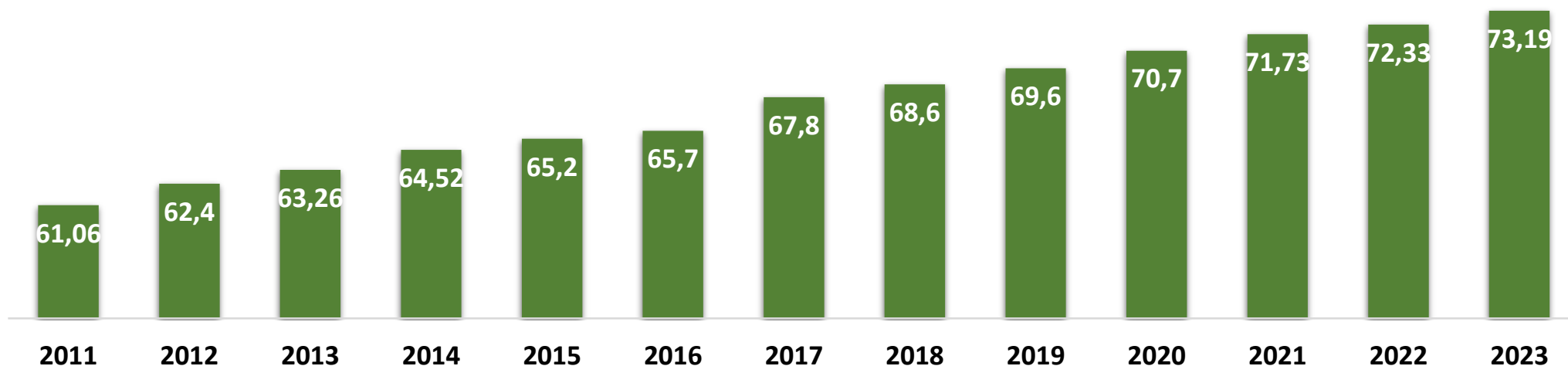
Melioracijos finansavimas pastarąjį dešimtmetį

Finansavimo poreikis melioracijos reikmėms tenkinti

- Lėšų poreikis valstybei nuosavybės teise priklausančių **TIK BLOGOS BŪKLĖS MIS rekonstruoti – 1,163 mlrd. Eur** (per 28 metų kasmet rekonstruojant apie 2 proc. blogos būklės MIS) (2022 m. kainomis)
- Lėšų poreikis valstybei nuosavybės teise priklausančių MIS **remontui ir priežiūrai finansuoti per 28 metų – 1,120 mlrd. Eur** (2022 m. kainomis).

Bendra MIS nusidėvėjimo dinamika

Ekonominė nauda

STATISTINIAI DUOMENYS IŠ KAUNO RAJONO SAVIVALDYBĖS MELIORACIJOS STATINIŲ ATNAUJINIMO PLANO (MSAP) 2023- 2029 m.

Atlikus Kauno rajono savivaldybės MSAP studijos tyrimų duomenų analizę, matyti, kad, įvertinus šioje savivaldybėje sausinamų (drenuojamų) žemės ūkio naudmenų plotus ir Lietuvos statistikos departamento 2021 m. duomenis apie pagamintą bendrąją žemės ūkio produkciją šioje savivaldybėje, investicinės grąžos santykis yra 1 : 3,5 Eur.

Melioracijos fondo steigimo sąlygos

Valstybei priklausantiems MIS rekonstruoti ir prižiūrėti siūloma steigti Melioracijos fondą. Fondas būtų steigiamas pagal atskirą įstatymą valstybės ištekliams kaupti ir naudoti ir būtų laikomas atskiru viešojo sektoriaus subjektu, kuris atitinka šiuos kriterijus:

- įsteigtas valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos ir hidrotechnikos statinių valdymas ir naudojimas patikėjimo teise, savivaldybėms perduotai valstybinei funkcijai atlikti;
- vienas iš finansavimo šaltinių yra pajamos, kurios būdingos tik šiam fondui ir kurios nėra gautos iš valstybės biudžeto ar kitų biudžetų – tokių „**privačių**“ pajamų turi būti daugiau nei pusė;
- lėšos kaupiamos atskiroje išdo sąskaitoje;
- sąmata kiekvienais metais tvirtinama Fondo biudžeto rodiklių įstatymu;
- turi fondo priežiūros organą - įstatyme numatytos sudėties tarybą.

Melioracijos fondą būtų galima steigti tik užtikrinant pajamų, kurios nėra gautos iš valstybės biudžeto, surinkimą – įvedant fiksuotas įmokas

Melioracijos fondo privalumai ir trūkumai

Privalumai – lankstumas, garantuotos pajamos	Trūkumai - papildoma finansinė našta
<ul style="list-style-type: none"> ▪ einamaisiais metais nepanaudotos lėšos perkeliamos į kitus metus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ didesnė finansinė našta žemės sklypų savininkams (55 proc. surinktinių lėšų)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ spartesnis MIS rekonstravimo darbų atlikimas dėl galimybės gauti paskolas (atsirastų papildomos išlaidos palūkanoms apmokėti)	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fondo lėšos galėtų būti operatyviai naudojamos MIS avariniams gedimams likviduoti	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Garantuotas pajamų į fondą surinkimas ir atitinkamai – nuoseklus bei ilgalaikis investicijų į MIS rekonstrukciją ir priežiūrą planavimas	

Svarstytos Melioracijos fondo sudarymo ir naudojimo alternatyvos:

I alternatyva – centralizuotas modelis

Žemės savininkų ir kitų naudotojų surinktos įmokos (papildomos įmokos surenkamos lygiagrečiai su žemės mokesčiu) ir valstybės biudžeto dalis. Į Fondą surinktos lėšos paskirstomos pagal teisės aktais nustatytus kriterijus.

II alternatyva - žemės mokesčio dalis

Žemės savininkų ir kitų naudotojų per žemės mokestį surinktos įmokos (įstatymu nustatyta nuo žemės mokesčio išskirtina fiksuota procentinė/absoliučioji dalis) ir atitinkamų metų valstybės biudžeto dalis.

Savivaldybės jų teritorijoje surinktą dalį administruoja savivaldybių tarybų nustatyta tvarka, o valstybės biudžeto dalis paskirstoma tarp savivaldybių žemės ūkio ministro nustatyta tvarka.

III alternatyva – ŽŪM siūlymas – decentralizuotas / mišrus modelis

Žemės savininkų ir kitų naudotojų surinktos įmokos (papildomos įmokos surenkamos lygiagrečiai su žemės mokesčiu) ir valstybės biudžeto dalis. Savivaldybių teritorijose į Fondą surinktos lėšos pervedamos į atitinkamų savivaldybių sąskaitas, o valstybės biudžeto lėšos paskirstomos pagal teisės aktais nustatytus kriterijus.

MFĮP SIŪLOMA NUSTATYTI (I):

- 1. MFĮP paskirtį** – kaupti, valdyti ir naudoti valstybės išteklius, reikalingus MIS rekonstravimui, remontui ir priežiūrai užtikrinti;
- 2. Laikotarpį, kuriam sudaromas Melioracijos fondo biudžetas** (3-ji metai);
- 3. Subjektą, atsakingą už Melioracijos fondo biudžeto administravimą** (Melioracijos fondą administruotų LRV įgaliotas Melioracijos fondo administratorius – Žemės ūkio agentūra);
- 4. Valstybės instituciją, tvirtinančią Melioracijos fondo biudžetą** (Lietuvos Respublikos Seimas);
- 5. Melioruotos ir (ar) nusausintos žemės naudotojų mokamos įmokų dydžius** (numatoma, kad per pirmuosius 5 biudžetinius metus nuo MFĮP įsigaliojimo įmokos dydis didinamas kasmet. Vėliau įmokos dydis indeksuojamas kas 5 metai, o indeksuotos įmokos dydis nustatomas atitinkamų metų Melioracijos fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatyme);
- 6. Įmokas administruojančią instituciją** (Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos);

MFĮP SIŪLOMA NUSTATYTI (II):

7. Melioracijos fondo pajamų ir išlaidų rūšis (vienas iš pajamų šaltinių yra pajamos, kurios būdingos tik šiam Melioracijos fondui ir kurios nėra gautos iš valstybės biudžeto, t. y. melioruotos ir (ar) nusausintos žemės naudotojų mokamos fiksuoto dydžio įmokos, mokamos už hektarą nuo melioruotos ir (ar) nusausintos žemės ploto (*ŽŪDC 2023 m. duomenimis, bendras sausinamas žemės plotas, už kurį galėtų būti skaičiuojama įmoka, sudaro 2 976 894 ha*));

8. Melioracijos fondo biudžeto rezervą ir jo naudojimą;

9. Melioracijos fondo lėšų paskirstymo savivaldybėms principus;

10. Melioracijos fondą administruojančios institucijos funkcijas;

11. Melioracijos fondo tarybos (kolegialaus patariamojo/stebėsenos organo) sudėtį ir funkcijas;

12. Savivaldybių komisijų sudėtį ir funkcijas;

13. Melioracijos fondo lėšų kaupimą ir saugojimą (lėšos kaupiamos atskiroje Lietuvos Respublikos valstybės išdo sąskaitoje. Melioracijos fondo lėšos būtų naudojamos pagal sąmatą, kuri pamečiui kiekvieniems 3 metams tvirtinama Melioracijos fondo biudžeto įstatymu (jis būtų teikiamas tvirtinti Seimui kartu su Lietuvos Respublikos tam tikrų metų biudžeto patvirtinimo įstatymo projektu). Šioje sąmatoje būtų nurodomos pamečiui kiekvieniems 3 metams planuojamos Melioracijos fondo pajamos ir išlaidos).

MFIP numatomas Melioracijos fondo pajamų surinkimo principas

Fondo pajamos diferencijuojamos kas 5 metus, atsižvelgiant į infliaciją bei rangovų pajėgumus atlikti MIS rekonstravimo ir priežiūros darbus:

- Per pirmus penkerius metus (2025–2029 m.) Fondo pajamos galėtų sudaryti **nuo 30 mln. Eur iki 50 mln. Eur per metus, iš jų:**
  - valstybės biudžeto lėšų dalis (45 proc.) – **iki 22,5 mln. Eur/m.;**
  - žemės savininkų ir kitų naudotojų įmokos (55 proc.) MIS rekonstravimui ir priežiūrai **iki 27,5 mln. Eur/m., t. y. iki 9,5 Eur/ha per metus.**
- Valstybės biudžeto dalis ir žemės savininkų bei kitų naudotojų įmokos indeksuojamos kas penkerius metus ir 28 metų laikotarpyje sudarytų **2 283 mln. Eur.**

2025 m.	30 mln. Eur/m.	Valstybės biudžetas	13,5 mln. Eur/m.	4,5 Eur/ ha / m.
		Naudotojų įmokos	16,5 mln. Eur/m.	5,5 Eur/ ha / m.
2026 m.	35 mln. Eur/m.	Valstybės biudžetas	15,75 mln. Eur/m.	5,3 Eur/ ha / m.
		Naudotojų įmokos	19,25 mln. Eur/m.	6,5 Eur/ ha / m.
2027 m.	40 mln. Eur/m.	Valstybės biudžetas	18 mln. Eur/m.	6,1 Eur/ ha / m.
		Naudotojų įmokos	22 mln. Eur/m.	7,5 Eur/ ha / m.
2028 m.	45 mln. Eur/m.	Valstybės biudžetas	20,25 mln. Eur/m.	6,8 Eur/ ha / m.
		Naudotojų įmokos	24,75 mln. Eur/m.	8,5 Eur/ ha / m.
2029 m.	50 mln. Eur/m.	Valstybės biudžetas	22,5 mln. Eur/m.	7,6 Eur/ ha / m.
		Naudotojų įmokos	27,5 mln. Eur/m.	9,5 Eur/ ha / m.

MFIP NUMATOMAS NAUDOTOJŲ MOKĖTINAS ĮMOKOS DYDIS IR ĮMOKOS INDEKSAVIMAS BEI ADMINISTRAVIMAS

- Siūlomas pirminis įmokos dydis - **5,5 Eur/ha** per metus. Įmokos dydis indeksuojamas pagal formulę:

$$I = (M + 1) \times P,$$

čia:

I – įmokos dydis, Eur;

M – einamųjų metų įmokos dydis Eur/ha;

P – žemės sklype esantis melioruotos ir (ar) nusausintos žemės plotas.

• Mokėtiną įmokų sumą mokėtų melioruotos ir (ar) nusausintos žemės naudotojas, registruotas Nekilnojamojo turto registre (toliau – NTR) einamųjų metų balandžio 1 dieną.

• NTR esančius duomenis apie žemės sklype esančius melioruotos ir (ar) nusausintos žemės plotus, reikalingus įmokos apskaičiavimui, Nekilnojamojo turto kadastro tvarkytojas iki einamųjų metų gegužės 1 dienos pateiktų Valstybinei mokesčių inspekcijai (toliau – VMI).

• VMI nustatytos formos mokesčio deklaracijas užpildytų ir nustatyta tvarka iki einamųjų metų lapkričio 1 dienos pateiktų melioruotos ir (ar) nusausintos žemės naudotojams.

Įmokos būtų sumokamos iki einamųjų metų lapkričio 15 dienos.

Surinktos įmokos per 3 darbo dienas nuo jų surinkimo dienos būtų pervedamos į valstybės išdo sąskaitą.

MELIORACIJOS FONDO LĖŠŲ PASKIRSTYMAS

1. Melioracijos fondo išlaidas sudarytų:

- 1) išlaidos MIS rekonstravimo darbams finansuoti;
- 2) išlaidos MIS remonto ir priežiūros darbams apmokėti;
- 3) išlaidos MIS ekstremaliųjų situacijų ar įvykių padarinių likvidavimui.

2. Išlaidos dėl MIS ekstremaliųjų situacijų ar įvykių padarinių likvidavimo būtų finansuojamos iš Melioracijos fondo biudžeto rezervo, kurį sudarytų 5 procentai einamųjų biudžetinių metų (EBM) Melioracijos fondo biudžeto pajamų sumos.

3. Pagrindinė EBM Melioracijos fondo pajamų sumos dalis (95 procentai) paskirstoma taip:

- ✓ 60 procentų – MIS rekonstravimo darbams finansuoti;
- ✓ 40 procentai – MIS remonto ir priežiūros darbams apmokėti.

4. Savivaldybių komisijos turėtų galimybę priimti sprendimus dėl išlaidų, kurias patyrė melioruotos ir (ar) nusiausintos žemės naudotojai rekonstruojant MIS nuosavomis lėšomis, **kompensavimo**. Šioms kompensacijoms numatoma skirti iki 10 procentų einamaisiais metais MIS rekonstravimo darbams savivaldybei patvirtintų lėšų.

5. Melioracijos fondo lėšos, nepanaudotos EBM, perkeliamos į kitus metus.

MELIORACIJOS FONDO LĖŠŲ PASKIRSTYMO SAVIVALDYBĖMS PRINCIPAI

- MIS rekonstravimo darbams finansuoti lėšos paskirstomos visu rajonu savivaldybių administracijoms.
- Melioracijos fondo lėšų dalis, kurią sudaro įmokos, atėmus 5 procentus Melioracijos fondo biudžeto rezervui formuoti, paskirstoma proporcingai atitinkamoje savivaldybės teritorijoje surinktų įmokų sumai.
- Jeigu žemės sklype esantis melioruotos ir (ar) nusausintos žemės plotas yra kelių savivaldybių teritorijoje, įmoka įskaitoma proporcingai tokio ploto daliai, tenkančiai atitinkamai savivaldybei.
- MIS rekonstravimo darbams finansuoti lėšų dalis paskirstoma savivaldybėms pagal atrankos pirmumo kriterijus:
  - 1) žemės ūkio naudmenų dirvožemio našumo balą;
  - 2) bendrąją žemės ūkio produkcijos metinę vertę savivaldybėje;
  - 3) valstybei nuosavybės teise priklausančių MIS nusidėvėjimą;
  - 4) savivaldybės prisidėjimą savo lėšomis prie gautų lėšų;
  - 5) lėšų poreikį valstybei nuosavybės teise priklausančiams MIS rekonstruoti savivaldybėje;
  - 6) valstybei nuosavybės teise priklausančių ir savivaldybių patikėjimo teise valdomų magistralinių griovių ilgį;
  - 7) drenažu sausintą žemės ūkio naudmenų plotą nuo bendro savivaldybės teritorijos ploto.

MELIORACIJOS FONDO ADMINISTRATORIUS

Melioracijos fondo administratorius – Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija (ŽŪA).

- Rengia 3 metų MIS rekonstravimo darbų planą ir jį suderinęs su Melioracijos fondo taryba teikia tvirtinti žemės ūkio ministrui. Planas atnaujinamas kasmet atsižvelgiant į atliktus MIS rekonstravimo, remonto ir priežiūros darbus;
- Vertina savivaldybių komisijų pateiktus MIS rekonstravimo projektus ir priima sprendimą dėl lėšų skyrimo (neskyrimo);
- Apskaičiuoja kiekvienai savivaldybei tenkančias Melioracijos fondo lėšas ir teikia tvirtinti žemės ūkio ministrui šių lėšų paskirstymą;
- Perveda Melioracijos fondo lėšas savivaldybėms;
- Sudaro sutartis su savivaldybėmis dėl MIS rekonstravimo projektų finansavimo;
- Kontroliuoja MIS remonto ir priežiūros lėšų naudojimą. Taip pat kontroliuoja MIS rekonstravimo projektų įgyvendinimą, rengia ir teikia Melioracijos fondo biudžeto projektą bei rengia Melioracijos fondo ataskaitų rinkinį.
- Teikia suinteresuotoms institucijoms informaciją ir turimus dokumentus, susijusius su MIS rekonstravimo projektų įgyvendinimu
- priima sprendimą dėl Melioracijos fondo neteisėtai išmokėtų ir (ar) panaudotų lėšų grąžinimo.

MELIORACIJOS FONDO TARYBA

- Svarsto einamuosius Melioracijos fondo uždavinius;
- Teikia siūlymus dėl trejų metų MIS rekonstravimo darbų plano, metinių MIS rekonstravimo, remonto ir priežiūros darbų apimčių ir prioritetų;
- Teikia išvadą dėl Melioracijos fondo biudžeto projekto ir Melioracijos fondo biudžeto ateinančių dvejų metų prognozuojamų rodiklių;
- Teikia išvadą dėl Melioracijos fondo metinių ataskaitų rinkinio;
- Teikia siūlymus dėl Melioracijos fondo reglamentuojančių teisės aktų rengimo ir tobulinimo;
- Teikia siūlymus Melioracijos fondo administravimo klausimais;
- Tvirtina metinę Melioracijos fondo tarybos veiklos ataskaitą;
- Atlieka kitas funkcijas, nustatytas Melioracijos fondo veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose.

Taryba yra trišalio atstovavimo pagrindu sudaryta kolegiali patariamoji institucija, kurios sudėtį ir Melioracijos fondo tarybos nuostatus tvirtina žemės ūkio ministras.

Taryba sudaroma 2 metų kadencijai iš 11 narių taip, kad būtų vienodai ir lygiateisiškai atstovaujama valstybės institucijoms, melioracijos įmonių asociacijoms, žemės ūkio sektoriaus asocijuotoms struktūroms: 1) valstybės institucijų atstovai – du Žemės ūkio ministerijos ir po vieną Finansų ministerijos, Vyriausybės kanceliarijos, Žemės ūkio agentūros atstovą; 2) savivaldybių atstovai – po vieną iš Lietuvos savivaldybių asociacijos ir Savivaldybių žemės ūkio skyrių darbuotojų asociacijos atstovą; 3) NVO atstovai – po vieną Lietuvos melioracijos įmonių asociacijos, Lietuvos žemėtvarkos ir hidrotechnikos inžinierių sąjungos atstovą ir du skėtinių nacionalinių nevyriausybinių žemės ūkio srityje veikiančių organizacijų atstovai.

SAVIVALDYBIŲ KOMISIJŲ FUNKCIJOS IR SUDĖTIS

- atsižvelgdamos į žemės ūkio ministro įsakymu patvirtintą 3 metų MIS rekonstravimo darbų planą, planuoja MIS rekonstravimo darbų apimtį savivaldybės teritorijoje ir teikia derinti Melioracijos fondo administratoriui;
  - planuoja MIS remonto ir priežiūros darbų apimtį;
  - vertina MIS rekonstravimo projektus, kurie teikiami Melioracijos fondo administratoriui;
  - kasmet teikia siūlymus dėl Melioracijos fondo trejų metų MIS rekonstravimo darbų plano projekto;
  - teikia siūlymus dėl Melioracijos fondo reglamentuojančių teisės aktų rengimo ir tobulinimo;
  - skelbia informaciją apie savo veiklą, praneša melioruotos ir (ar) nusausintos žemės naudotojams apie numatomus atlikti MIS rekonstravimo, remonto ir priežiūros darbus, paslaugas, jų teikimo tvarką ir sąlygas;
  - priima sprendimą dėl išlaidų, kurias patyrė melioruotos ir (ar) nusausintos žemės naudotojai rekonstruodami MIS nuosavomis lėšomis, kompensavimo;
  - atlieka kitas funkcijas, nustatytas Melioracijos fondo veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose.
- ✓ Savivaldybės lygmeniu sudaromos savivaldybių komisijos, kurių sudėtis tvirtinama savivaldybių tarybų sprendimais;
  - ✓ sudaromos iš ne mažiau kaip 8, bet ne daugiau kaip 12 narių;
  - ✓ komisijos pirmininką ir jo pavaduotoją skiria savivaldybės taryba;
  - ✓ į komisijos sudėtį įeity: po 2 atstovus iš savivaldybės tarybos; ne mažiau kaip po 2 atstovus iš savivaldybės teritorijoje veikiančių žemės ūkio sektoriaus asocijuotų struktūrų ir kitų suinteresuotų asocijuotų struktūrų; po 2 atstovus iš savivaldybės žemės ūkio skyriaus.
  - ✓ Komisijos nariai skiriami ne ilgesniam kaip 3 metų laikotarpiui.

AČIŪ UŽ DĒMESĪ

